

## بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

### هویت، هسته سخت تحول

حضرت آیت‌الله خامنه‌ای روز اول فروردین‌ماه ۱۴۰۲ در اجتماع زائران و مجاوران حرم مطهر رضوی در باب تحول فرمودند: «دشمنان ایران اسلامی استکبار و صهیونیسم هستند؛ اینها با هویت جمهوری اسلامی مخالف‌اند؛ اگر می‌گویند تغییر، تحول، تغییر ساختار، انقلاب و امثال اینها، مقصودشان این است که هویت جمهوری اسلامی تغییر پیدا نکند. هدف آن‌ها حذف همه‌ی چیزهایی است که مردم را به یاد انقلاب و به یاد اسلام می‌اندازد؛ ... اسم تحول می‌آورند، مقصودشان این است که اینها را که اتفاقاً اینها همه نقاط قوت کشور ما است، نقاط قوت جمهوری اسلامی است، می‌خواهند حذف کنند.»

۱۴۰۲/۰۱/۰۱

انقلاب اسلامی ایران بزرگ‌ترین تحول عصر ما بود و کانونی‌ترین نقطه‌ی تحولی آن عبارت بود از «چرخش نظام طاغوتی، به نظام توحیدی» اما این تازه نقطه‌ی شروع بود و اگر این جابه‌جایی در ساحت‌های مختلف فکر، علم، زندگی، اخلاق و معنویت استمرار نیابد، حیات انقلاب در مخاطره خواهد افتاد، به همین خاطر حیات و تحول انقلاب در هم گره خورده‌اند.

مفهوم هویت که یکی از دو کلیدواژه‌ی اصلی ماست یک مفهوم مرکب است که سطوح مختلف فردی و اجتماعی و ملی را شامل می‌شود. انقلاب اسلامی ایران به‌مثابه یک پدیده‌ی هویت‌ساز، هویت ایرانیان و وابستگان گفتمانی‌اش را متناسب با شعارها، ارزش‌ها و آرمان‌هایش بازتعریف کرد؛ «انقلاب هویتش، معنایش به شعارهای انقلاب است؛ به جهت‌گیری‌های انقلاب است؛ به ارزش‌ها و مبانی انقلاب است. همیشه بوده‌اند، امروز هم هستند، در آینده هم خواهند بود کسانی که بخواهند به بهانه‌ی اینکه اوضاع جهان عوض شده است، شعارهای انقلاب را تغییر بدهند یا شعار دینی - بعد دینی - را از انقلاب جدا کنند یا بعد عدالت اجتماعی را از انقلاب جدا کنند یا بعد سلطه‌ستیزی و بیگانه‌ستیزی را از انقلاب جدا کنند یا بعد ضد استبداد بودن را از انقلاب جدا کنند.

انگیزه‌های مختلف، به بهانه‌های مختلف همیشه ممکن است وارد میدان شوند، برای اینکه شعارهای انقلاب و هدف‌های انقلاب را تغییر دهند. مردم باید هوشیار باشند؛ بدانند. این انقلاب با شعارهای خود زنده است. اصلی‌ترین شعارهایی که در

این انقلاب بر روی پرچم انقلاب نوشته شده است، شعار اسلامی بودن است؛ پایبند بودن به مبانی دین و اصول و قواعد دینی است؛ سلطه‌ستیزی است؛ ستیزه‌ی با استکبار است؛ دفاع از مظلومان عالم است، آن هم دفاع صریح و صادقانه‌ی از همه‌ی مظلومان. از جمله‌ی برترین شعارهای این انقلاب، تعلق این انقلاب به عموم مردم است؛ هیچ قشری، هیچ طبقه‌ای، در نسبت به انقلاب بر دیگران ترجیحی ندارد.» ۱۳۸۷/۰۳/۱۴

همین عناصر است که هویت جمهوری اسلامی ایران را صورت‌بندی می‌کند و اتکا به همین عناصر هویتی است که موجب استحکام بنیه‌ی جمهوری اسلامی می‌شود و تاب‌آوری آن را در مقابل سلسله‌ی بی‌پایان خصومت‌ها ممکن می‌سازد، در واقع یک رابطه‌ی متقابل و متکامل میان استقامت و هویت برقرار است، به این معنا که از سوئی حفظ عناصر هویتی باعث استقامت در مقابل دشمن می‌شود و از سوئی دگر استقامت سبب تثبیت هویت یک ملت می‌شود؛ «اگر جامعه‌ای احساس هویت نکرد، صداهای بلند تحکم‌آمیز، راحت او را مغلوب خواهد کرد. آن که ایستادگی میکند، آن کسی است که احساس هویت میکند؛ حالا این هویت، گاهی هویت ملی است، گاهی هویت دینی است، گاهی هویت انسانی است، شرف است؛ هرچه؛ [جوانان] با هویت باید بار بیایند. خوشبختانه امروز جامعه‌ی اسلامی - ایرانی ما یک هویت ریشه‌دار و تاریخی و قوی و قابل استقامتی دارد که این را نشان هم داده؛ این را به جوانمان بایستی منتقل بکنیم.» ۱۳۹۷/۰۳/۲۰

دومین کلیدواژه‌ی ما تحول است، تحول به معنای دگرگونی، از جمله مفاهیم خنثی و سیالی است که اگر هسته‌ی سختی برای آن تقریر نشود، به استناد متغیرهای فراوان، هر کسی از ظن خود، میتواند حکایتی از آن ارائه دهد و این قرائت‌های متناقض می‌تواند راه را بر رهروان طریق تحول، به بیراهه مبدل کند و بیراهه را به راه.

مسئله این است که اگر بخواهیم تحول و پیشرفت، به قهقرا نرود، باید چه‌چاره‌ای کنیم؟ آیا مفهوم حیاتی تحول، آن هم در زمانه‌ی جنگ شناختی، اساساً با هویت، نسبتی دارد؟ به عبارت دیگر نقطه‌ی کانونی یا گلوگاه اصلی دشمن در نبرد شناختی، تسخیر و جابه‌جایی چه نقطه‌ای است که با فتح آن، تحول که غایت آن پیشرفت است سر از ناکجا آباد ارتجاع و پس‌رفت در می‌آورد؟!

به نظر می‌رسد پاسخ به این سوال در گرو شناختِ مبدأ تحول است؛ در نظرگاه رهبر انقلاب؛ «مبدأ تحول، تحول در انسان است» ۱۳۸۰/۰۸/۲۱ به این خاطر، اگر اراده کرده‌ایم که «عالمی از نو بیاید ساخت واز نو آدمی» عالم و آدم باید متجانس باشند و اگر می‌گوییم؛ انقلاب اسلامی بزرگ‌ترین تحول است، این تحول، انسانی می‌خواهد از جنس خودش، یعنی همان انسان انقلابی!

وقتی می‌گوییم انسان انقلابی ترجمه‌ی آن عبارت است از؛ انسانی که اندیشه‌ی انقلاب شاکله‌ی هویتی او را پدید آورده و این تفکر در مفاهیم و نمادهای انقلابی پدیدار گشته و جهتِ تحولی او را همین نمادها و نمایه‌ها مشخص می‌کند. برای انحراف این انسان و تهی کردن درون‌مایه و صیوروتِ تحولی او، کفایت که نمادهای هویتی او را انتزاع کنیم و تابلوهای مسیر را کمرنگ یا جابه‌جا کنیم. زمانی که هویت یک انسان دچار گسست ارزش‌ها شود، این گسست هویتی در مقیاس نظام و انقلاب هم پدیدار خواهد گشت.

به این خاطر امروز دعوا بر سر تحول نیست، چون جبهه‌ی معارض انقلاب اسلامی اساساً با همین واژه‌های دل‌فریب کارش را جلو می‌برد، البته با قرائت دلخواه! در واقع نقطه‌ی عزیمت و خاستگاه مشترک، تحول است و در دو سر این مفهوم خواستنی و جذاب دو تمدن وجود دارد که هر کدام از یک افق به تحول می‌نگرند، انگاره‌ی تمدن غرب، حذف و مسخ نمادها و نمایه‌های تحول به سبک انقلاب است؛ «دشمنان ایران اسلامی استکبار و صهیونیسم هستند؛ اینها با هویت جمهوری اسلامی مخالفاند؛ اگر می‌گویند تغییر، تحول، تغییر ساختار، انقلاب و امثال اینها، مقصودشان این است که هویت جمهوری اسلامی تغییر پیدا نکند. هدف آن‌ها حذف همه‌ی چیزهایی است که مردم را به یاد انقلاب و به یاد اسلام می‌اندازد؛ اسلام ناب و اسلام انقلابی. آن‌ها با تکرار نام امام مخالفاند، با مطرح‌شدن تعالیم امام مخالفاند، با مسئله‌ی ولایت فقیه مخالفاند، با بیست‌ودوم بهمن مخالفاند، با روز قدس مخالفاند، با انتخابات در جمهوری اسلامی و حضور پُرشور مردم مخالفاند، با هر چیزی که نشانه‌ای از اسلام انقلابی و جمهوری اسلامی در آن پُررنگ است مخالفاند؛ نظرشان تغییر این چیزها است. اگر اسم تغییر ساختار می‌آورند، اسم تحول می‌آورند، مقصودشان این است که اینها را که اتفاقاً اینها همه نقاط قوت کشور ما است، نقاط قوت جمهوری اسلامی است، می‌خواهند حذف کنند.» ۱۴۰۲/۰۱/۰۱

نقطه‌ی مقابل این قرائت، تحولی است که برآمده از ریشه و اندیشه‌ی انقلابی است، نه تنها نمادهای انقلابی را نقطه‌ی

ضعف نمی‌داند بلکه به تعبیر گام دوم روی آن‌ها حساسیت مثبت دارد و آن‌ها را سر دست می‌گیرد چرا که به‌مثابه راهنشان و بلکه صراط حرکت اوی هستند.

در این جنگ شناختی اتفاقاً همین نقطه، نقطه‌ی چالش‌خیز و چالش‌سوز ماست؛ «چالش اصلی همه‌ی تحولات بزرگ اجتماعی - از جمله انقلاب‌ها - صیانت از جهت‌گیری‌های اصلی این انقلاب یا این تحول است.» ۱۳۸۹/۰۳/۱۴ یعنی اگر هویت انقلاب و انسان انقلاب اسلامی را دست‌خوش تغییر قرار دادند، تحول و پیشرفت تبدیل می‌شود به پس‌رفت و ارتجاع! به همین سبب رهبر انقلاب، چالش اساسی امروز را چالش «پیشرفت، ارتجاع» می‌داند؛ «پس چالش اساسی برای امروز ما در کشور، چالش پیشرفت و توقف و رکود است؛ یا بگوییم چالش پیشرفت و ارتجاع.» ۱۴۰۱/۰۸/۲۸

مبتنی بر این دوگانه‌ی اصیل، می‌توان از دو زاویه و دو افق به تمام مسائل درونی و بیرونی کشور نگریست و به دو نوع تحلیل، جمع‌بندی و حرکت رسید؛ یک نگاه انقلابی و یک نگاه ارتجاعی؛ «دو جور میشود نگاه کرد: یک جور این است که به دستاوردها نگاه کنیم، بفهمیم که ما توانش را داریم و بگوییم: خیلی خوب، با همان همتی که اینها را به دست آوردیم، این ضعف‌ها را هم با همان همت برطرف خواهیم کرد؛ این یک جور نگاه است؛ این نگاه، نگاه انقلابی است. یک نگاه دیگر این است که به ضعف‌ها نگاه کنیم و بگوییم: «آقا! فایده‌ای ندارد. نگاه کن، ببین ما چه ضعف‌هایی داریم؛ فایده ندارد، نمیشود کاری کرد!» یا بنشینیم، دست روی دست بگذاریم، یا نق بزنیم یا فریاد علیه این وضع بزنیم یا ضعف‌ها را با صدای بلند، چند برابر بزرگ کنیم؛ این نگاه، نگاه ارتجاعی است. بله، ضعف هست منتها شما با نگاه انقلابی به ضعف‌ها نگاه کنید، چرا با نگاه ارتجاعی نگاه میکنید؟!» ۱۴۰۲/۱۱/۲۶

نکته‌ی قابل توجه این است که غایت نگاه ارتجاعی در یک فرایندی و با یک کشوقوسی به انکار اصل انقلاب و به اصلاح ارتجاع و «ترمیدور» می‌انجامد کرین برینتون در کتاب معروفش، «کالبدشکافی چهار انقلاب» در قالب نظریه‌ی چرخش انقلاب‌ها، به این مسئله پرداخته است، در این مرحله، انقلاب به ارزش‌های رژیم پیشین برمی‌گردد، تجربه‌ی انقلاب‌های بزرگ دنیا حاکی از رسیدن و اختتام آن‌ها در این مرحله است، برخلاف انقلاب کبیر اسلامی ایران که این مرحله را درک نکرده و پیوسته به تکاپوی رو به جلوی خود، در حال حرکت است.

در نتیجه می‌توان گفت: بقای انقلاب و دوام تحول انقلابی در گرو قوامِ هویتِ انقلابی است، به عبارت دیگر؛ هسته‌ی سختِ تحول، حفظ هویتِ انقلابی است و هویت‌زدایی از تحول مترادف است با استحاله‌ی انقلاب اسلامی، مقوله‌ای که در فرهنگ سیاسی جبهه‌ی معارض انقلاب تعبیر می‌شود به «تجدد» که در حقیقت همان توقف و ارتجاع است و اندکی قبل از حکومت پهلوی و در دوره‌ی پهلوی شدت گرفت. ۱۳۹۹/۰۳/۱۴

**به قلم اساتید: آقای یونس سبزی کریم‌آبادی؛ پژوهشگر معارف انقلاب اسلامی**